



«Қазақстанның зоотехния ғылымы: өткені, бүгіні, болашағы»

Зоотехническая наука Казахстана: прошлое, настоящее и будущее



Алматы - 2014

УДК 631/638:636

ББК 46

3-85

«Қазақстанның зоотехния ғылымы: өткені, бүгіні, болашағы»
халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. -
Алматы, 2014. – 354б.

«Зоотехническая наука Казахстана: прошлое, настоящее, будущее»
материалы Международной научно-практической конференции. -
Алматы, 2014. – 354 с.

ISBN 978-601-7226-61-9

Редакциялық алқа төрағасы:

Омбаев Ә.М., Қазақ мал шаруашылығы және мал азығы өндірісі ғылыми-
зерттеу институтының бас директоры, ауыл шаруашылығы
ғылымдарының докторы, профессор

Редакциялық алқа мүшелері:

Аманжолов Қ.Ж., ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы,
профессор

Қарымсаков Т.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты

Кенжебаев Т.Е., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты

Кинеев М.А., ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, профессор

Мұсабаев Б.Ы., ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы, профессор

Тамаровский М.В., ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы,

профессор

ISBN 978-601-7226-61-9

© «Қазақ мал шаруашылығы және жем-шөп
өндірісі ғылыми-зерттеу институты», 2014



Медеубеков Қыйлыбай Үсенұлы

Ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторы (1978), профессор,
ҚР ғылым және техника саласындағы Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты (1974),

ҚР ғылым және техника саласындағы еңбек сіңірген қызметкері (1997),
ҚР Ұлттық Ғылымдар академиясы және Ресей ауыл шаруашылығы Ғылым
академиясының академигі

Таблица 2. Минимальные требования для класса элита

Породы	Промеры, см.				Живая масса, кг	Индексы, %			
	Высота в холке	Косая длина тул.	Обхват			Формата	Обхвата груди	Костистости	Массивности сд.
			груди	пясти					
Верхнеенисейская	156,0	162,0	184,0	21,0	520,0	113,6	117,9	13,5	137,0
Новокиргизская (массивный тип)	154,0	157,0	189,0	20,0	530,0	120,4	122,7	13,0	145,1
Кушумская	157,0	159,0	187,0	20,0	520,0	117,6	119,1	12,7	134,4

Для примера приведены промеры верхнеенисейской и новокиргизской (массивный тип) пород из инструкции по бонитировке лошадей местных пород (1981 г.). Как видно из данных кушумская лошадь по своему росту превосходит указанные породы, но по остальным показателям занимает промежуточное положение.

Обращает на себя внимание, что с утверждения кушумской породы (1976г.) в настоящее время племенные лошади значительно изменились и по индексам телосложения приближаются к новокиргизской породе массивного типа.

Таким образом, выявленная взаимосвязь промеров лошадей с особенностями их хозяйственного использования в различных производственных условиях становится статистически выраженной при анализе средние популяционных показателей исследуемого коне поголовья. Индивидуальные характеристики отдельных лошадей могут быть самыми разнообразными.

Абсолютные значения величин промеров показали их достаточно высокую и достоверную родственную связь (происхождения), что указывает на консолидированность хозяйственно-полезных признаков лошадей по всем изучаемым хозяйствам.

Литература

1. Рзабаев С., Рзабаев Т. Актюбинская популяция лошадей кушумской породы // Коневодство и конный спорт. 2011, № 3. – С. 28-29.
2. Кунцова Н.А. Исчезающая красота // Коневодство и конный спорт. 2013, №3. – С. 16-21.
3. Демин В.А., Политова М.А. Динамика основных промеров, индексов производящего состава пород спортивного направления // Коневодство и конный спорт. 2011, №3. – С. 8-9.
4. Степачев В.В. Возрастные изменения эктерьера жеребят, полученных от жеребцов различных внутривидовых типов кушумской породы // Вестник сельскохозяйственной науки Казахстана. 2010, №3. – С. 35-37.

УДК 664.

ТҮЙЕНІҢ ӨРКЕШ МАЙЫ ШИКІЗАТЫНА СИПАТТАМА

Кененбай Ш.Ы., доцент, к.т.н.
Алматы Технологиялық Университеті

Еліміздің экономикасының нарықтық жүйеге көшуіне байлашысты мал шаруашылығы саласы, соның ішінде түйе шаруашылығы мол өнім алуға тиімді. Бұған Қазақстанда мал түлігінің жайылуына жарамайтын шөл және шөлейт жайылымның мол болуы түйе шаруашылығын дамытуға үлкен мүмкіндік береді.

Тақырыптың өзектілігі

Еліміздің экономикасының нарықтық жүйеге көшуіне байланысты мал шаруашылығы саласынан жайылым көлеміне шаққанда мол өнім алуға басты назар аудартатыны белгілі.

Осындай жағдайда ең тиімді сала – түйе шаруашылығы болып есептеледі. Бұған Қазақстанда егіншілік кәсіпке және түйе малынан басқа мал түлігінің жайылуына жарамайтын шөл және шөлейт жайылымның мол, жергілікті табиғи климатқа көндіккен түйелердің және жергілікті тұрғындардың түйені жыл бойы табиғи жайылымда бағып - өсіру тәжірибесінің молдығы түйе шаруашылығын дамытуға үлкен мүмкіндік береді.

Зерттеудің мақсаты мен міндеттері

Жұмыстың мақсаты өркеш майын көбірек қолдану ерекшеліктерін анықтау болып табылады. Мұндай өнімдерді дайындаудың пайдасы зор. Өйткені, халқымыз сапалы таза өнімдерді пайдалануды қалайды.

Жұмысты орындау үшін мынадай міндеттер қойылды:

- түйенің ет өнімділігі, еттің химиялық құрамы мен биологиялық қасиеттерін әдебиеттік шолу жасап, материалдар жинастыру;
- түйе етінің және майының сапасына әсер ететін факторларды анықтау;
- өркеш майын қолданып, өнім дайындау және олардың органолептикалық, физико-химиялық құрамын зерттеу.

Қазіргі таңда бұл тағам түрі үлкен сұранысқа ие. Біздің көздеп отырған негізгі мәселеміз - қазақ халқының ұмытылып бара жатқан дәстүрлі тағам дайындау стилін қайта жаңғырту.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы

Түйе өркеш майының ет өнімдер өндірісінде қолданылуы анықталды, түйе өркеш майын өндіру технологиясы жетілдірілді.

Зерттеу нәтижелерінің қолданбалы құндылығы мен жүзеге асырылуы.

Зерттеу нәтижелері негізінде Алматы Технологиялық Университетінің зертханасында және ЖК «Алатау Дәмі» кәсіпорнында жасалған өнімнің рецептурасы анықталды.

Қорғауға ұсынылған негізгі қағидалар.

Қорғауға негізінентөмендегі мәселелер шығарылды:

- түйенің ет өнімділігі, еттің химиялық құрамы мен биологиялық қасиеттері;

- түйе етінің және майының сапасына әсер ететін факторлар;

- өркеш майын қолданып, өнім дайындау және олардың органолептикалық, физико-химиялық құрамы;

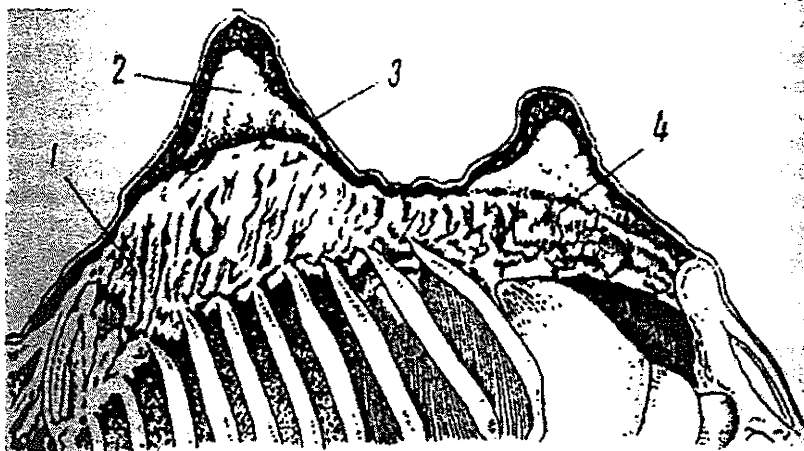
- өркеш майын қолданудың экономикалық тиімділігі.

Өркеш май туралы мәлімет

Түйенің өркеші – ең негізгі май сақтайтын жерінің бірі болып саналады.

Өркеш майы көбінде иржық өндіретін өнеркәсіптерде, өнімдердің тағамдық құндылығын арттыру үшін қолданылады.

Өркеш – екі жақтағы соңғы алты қабыртқалардың ішкі жағының және көкшандырдың ақ сызығына дейінгі май қыртыстары [3].



Сурет – 1. Екі өркешті түйенің өркешінің қанқасы

Екі өркешті түйенің өркешінің қанқасы:

1-Көкірек омыртқалары, 2-Өркештің май қыртыстары, 3-Тері жамылғысы,

4-Бел омыртқалары

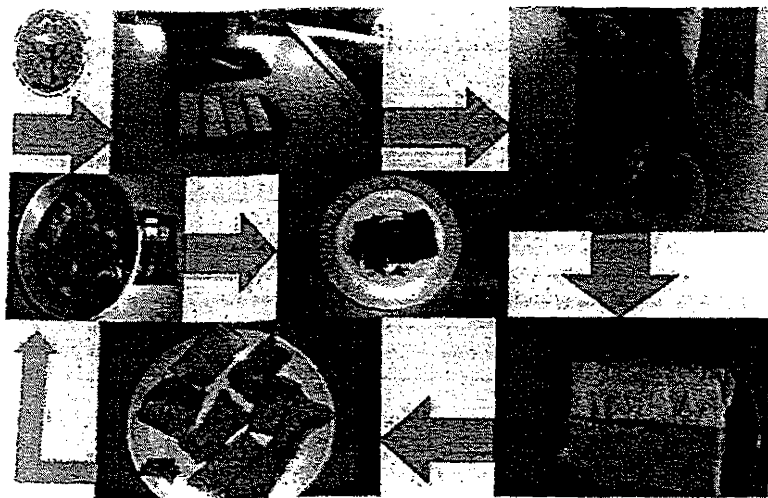
Жүргізілген әдебиеттік шолу қорытындысы бойынша түйе етінің өркеш майы тағамдық өнімдерді дайындауда өте аз мөлшерде пайдаланылатыны анықталды. Зерттеу жұмысымының нәтижесінде тұздалған түйе етінің өркеш майын тағам дайындауда кеңінен қолдануға жағдай жасайтын технология жүйесін ұсыну болып отыр.

Түйе етінің өркеш майынан тағам дайындауда аз пайдалануы оның физико-химиялық құрамының басқа мал еттерінің көрсеткіштерінен айрықша өзгешелігі болып отыр.

Сондықтан, экспериментальдік жұмыстарын тұздалған өркеш майын зерттеу арқылы, дәмдеуіштерді пайдалана отырып, құндылығын арттыру арқылы, дайын өнімдер жүйесін қалыптастыру.

Тұздалған өркеш майын пайдалану арқылы дайындалған өнім технологиясының жүйелік жобасын жасау 2-суретте көрсетілген.

Түйе етінің өркеш майынан жасалған «Өркеш дәмі» тағамының технологиялық схемасы:



Сурет 2. «Өркеш дәмі» тағамының технологиялық дайындау процесі

Технологиялық процесс өндіріске шығарылатын шикізаттың дайындығы рецептура бойынша жүргізіледі және зерттелген өнімнің рецептурасын кесте-1 құрастырдық.

Кесте – 1. Түйе өркеш майынан жасалған тағамының рецептурасы

Шикізаттардың аталуы	1 кг, г		10 кг, кг	
	брутто массасы	неттомассасы	брутто массасы	нетто массасы
Өркеш май	1000	1000	100	100
Ауыз	2,5	2,5	0,25	0,25
Тире	2,5	2,5	0,25	0,25
Дәм жалырағы	2,5	2,5	0,25	0,25
Тұз	40	40	0,4	0,4
Қырымсақ	100	70	10	0,7
Қара бұрыш	2,5	2,5	0,25	0,25
Ақыл бұрыш	250	250	0,250	0,250
Шығамы		1 кг		10 кг

Дайындау технологиясы:

Түйе өркеш майын 15x10см, қалыңдығы 5см етіп кесіп аламыз. Содан кейін сарымсақты ашып, үккіштен өткізіп, қара бұрыш, тұз қосып, өркеш майды жақсылап тұрып араластырамыз. Содан кейін оны тоназытқышта 2-3 күн ұстаймыз. Алынған өнімді қазанда немесе кастрюльде 2,5-3сағат бойы пісіреміз. Дайындығына 30 минут қалған кезде, зире, күнзе, лавр жапырағын қосамыз. Содан кейін, оны судан шығарып алып, қызыл бұрышқа саламыз. Мұздатамын. Сапаға қойылатын талаптар: өнім біртекті масса болу керек, дәмі мен иісі тағамға сәйкес болу керек. Жіберу.

Дайын өнімнің тағамдақ құндылығын кесте-2 көрсеттік.

Кесте – 2. Тұздалған өркеш майдан жасалған «Өркеш дәмі» өнімінің тағамдық құндылығы

Көрсеткіштер	Алынған нәтижелері	
	Тұздалған өркеш май (бақылау)	Сынаққа алынған өркеш май
Тағамдық құндылығы, %		
Ақуыз	4,0	4,7
Май	71,75	72,9
Көмірсулар	0,14	0,15
Ылғалдығы	21,00	18,0
Күл	0,10	0,11
Энергетикалық құндылығы, ккал	675	717

Осы кестеде берілген мәліметтер бойынша «Тұздалған өркеш майдан жасалған өнімінің құрамында ақуыз мөлшері 4,7% болды. Бұл бақылау ретінде алынған «Өркеш маймен» салыстырғанда жоғары екенін көрсетеді. Май мөлшері 73% құрады. Сонымен қатар, сынаққа алынған өнімде көмірсулар мөлшері 0,14% құрады, ал «Өркеш майда» олардың мөлшері ескермеуге болатын 0,15% болды. Зерттелген өнімнің ылғалдылығы – 18,0%, күл – 0,11% ды құраса, бақылау өнімінде сәйкесінше 21,0 және 0,10% құрады.

Дайын өнімнің рецептурасына экономикалық тиімділік есебін анықтауда, өнімінің калькуляциялық картасын есептедек, 1кг дайын өнімнің өзіндік құны 1100тг болды.

Түйенің өркеш майынан жасалған өнім экономикалық жағынан тиімді, себебі оның тағамдық құндылығы жоғары және бағасы төмен болып келеді.

Өнімнің сату бағасын калькуляциялық жолмен анықтайды. Әрбір дайындалатын өнімге калькуляциялық карталар құрастырылып, өңделеді.

Жүргізілген талдау келесідей қорытынды және кепілдік беруге мүмкіндік береді:

Халал өніміне жатқызуымызға болады.

Қажетті шикізатымыз арзан бағаға түседі

Колданылган әдебиеттер:

1. Ксененбай Ш.Ы., Разработка технологии полуфабрикатов из верблюжьего мяса, диссертация на соискание ученой степени к.т.н., Алматы, 2002
2. Антипова Л.В., и др. Жировые продукты с длительными сроками хранения. //Материалы международной конференции «Продукты XX века», Москва, 18 декабря 1998. – с. 141-143.
3. Журнал «Верблюдоводство и менеджмент» Исследовательский институт животноводство, Франция, 2009.
4. Аналитическая служба Рейтингового Агенства РФЦА, Алматы 2011-42с

УДК 636.295.25

ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ ВЕРБЛЮДОВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Баймуканов А., Турумбетов Б.С., Баймуканов Д.А., доктора с.-х. наук,
Ермаханов М., кандидат с.-х. наук

Юго-Западный НИИ животноводства и растениеводства

В программе развития верблюдоводства подробно излагаются: анализ текущей ситуации развития отрасли в мире и Республике Казахстан, оценка текущей ситуации состояния отрасли верблюдоводства с учетом состояния в регионах, анализ научно-технологического развития отрасли верблюдоводства, проблемные вопросы и приоритетные направления научных исследований в мире, анализ научного обеспечения отрасли верблюдоводства в Казахстане, предложения по дальнейшему технологическому развитию отрасли верблюдоводства в Республике Казахстан.

Анализ текущей ситуации отрасли верблюдоводства в мире. Верблюдоводством занимаются в 27 странах мира Ближнего Востока, Северной и Центральной Африки, Монголии, Китая и Центральной Азии. В последние 30 лет динамично развивается верблюдоводство и в Австралии.

По данным ФАО в 2009 г численность верблюдов в мире составляла 23 млн. голов, генофонд которых представлен 50 породами дромедаров и 7 породами бактрианов [1].

На Африканском континенте разводят 12 пород дромедаров (3500 тысяч голов или 15% от мирового поголовья) или 21% от пород верблюдов. В Азии и Океании генофонд верблюдов представлен 9 породами дромедаров и 5 породами бактрианов (4000 тысяч голов или 17% от мирового поголовья) или 25% от пород верблюдов. На Ближнем Востоке разводят 31 породу верблюдов, в том числе 29 пород дромедаров и 2 породы бактрианов (14500 тысяч голов или 63% от мирового поголовья) или 54% от пород верблюдов.

В связи с увеличением пустынных, полупустынных и деградированных земель ФАО намерено усилить организационную работу по дальнейшему развитию верблюдоводства и пустынного животноводства.

В рамках нового проекта помощи странам третьего мира руководство ООН планирует усилить исследования с целью определения роли верблюжьего моло-

	ХАРАКТЕРИСТИКА ЛОШАДЕЙ КУШУМСКОЙ ПОРОДЫ РАЗЛИЧНЫХ ТИПОВ	231
54.	Степачев В.В. Рахманов С.С., Касымбекова М.Ж. <i>Казахский НИИ животноводства и кормопроизводства.</i> КУШУМСКИЕ ЛОШАДИ ПЕРСПЕКТИВНАЯ ПОРОДА КАЗАХСТАНА	233
	ТҮЙЕ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ВЕРБЛЮДОВОДСТВО	
55.	<i>Кененбай Ш.Ы. Алматы Технологиялық Университеті.</i> ТҮЙЕНІҢ ӨРКЕШ МАЙЫ ШИКІЗАТЪНА СИПАТТАМА	237
56.	<i>Баймуканов А., Турумбетов Б.С., Баймуканов Д.А. Юго-Западный НИИ животноводства и растениеводства.</i> ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРИОРИТЕТЫ РАЗВИТИЯ ВЕРБЛЮДОВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН	241
57.	<i>Турумбетов Б.С., Баймуканов Д.А., Ермаханов М. Юго-Западный НИИ животноводства и растениеводства</i> СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ДОСТИЖЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВЕРБЛЮДОВОДСТВА КАЗАХСТАНА	246
	ҚҰС ШАРУАШЫЛЫҒЫ ПТИЦЕВОДСТВО	
58.	<i>Ахметжанов Д.Қ. Мал шаруашылығы және мал азығы өндірісі ғылыми-зерттеу институты.</i> ПЕКІН ҮЙРЕКТЕРІ МЕКИЕНДЕРІН АЗЫҚТАНДЫРУ НӘТИЖЕЛЕРІ	259
59.	<i>Абрикосова В.И.¹, Васецкая В.Н.².¹Казахский национальный аграрный университет. ²Казахский НИИ животноводства и кормопроизводства.</i> ВЛИЯНИЕ СТРЕСС ФАКТОРОВ НА ПРОДУКТИВНОСТЬ ПЕРЕПЕЛОК	262
60.	<i>Васецкая В.Н., Таджиева А.К. Казахский НИИ животноводства и кормопроизводства.</i> ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ПТИЦЕВОДСТВА КАЗАХСТАНА.....	267
	ІІІ ТАРАУ. РЕСЕЙ, ҚЫТАЙ ЖӘНЕ ҚЫРҒЫЗСТАННЫҢ ЗООТЕХНИА ҒЫЛЫМЫНЫҢ СЕЛЕКЦИАЛЫҚ-ТЕХНОЛОГИАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ	
	ІІІ ГЛАВА. СЕЛЕКЦИОННО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЗООТЕХНИЧЕСКОЙ НАУКИ РОССИИ, КИТАЯ И КЫРГЫЗСТАНА	
61.	<i>Буряков Н.П., Бурякова М.А. РГАУ-МСХА им. К.А.Тимирязева.</i> МОЛОЧНАЯ ПРОДУКТИВНОСТЬ И ПЕРЕВАРИМОСТЬ ПИТАТЕЛЬНЫХ ВЕЩЕСТВ У КОРОВ ПРИ ИСПОЛЬЗОВАНИИ В РАЦИОНЕ ЖИДКИХ ПОЛИСАХАРИДОВ.....	272
62.	<i>Дасаева Н.Ф. Кыргызский научно-исследовательский институт животноводства и пастбищ.</i> РАЗРАБОТКА МЕТОДА РАННЕГО ПРОГНОЗИРОВАНИЯ МОЛОЧНОСТИ КОРОВ	277

63. Қайыргали Сабырұлы, Азамат Зұлпықарұлы, ауыл шаруашылығы ғылымдарының докторлары. «ҚХР Синьцзянь Мал шаруашылығы академиясы, мал азыққандыру және жайылым институты», «ҚХР Синьцзянь мал шаруашылығы институты».
СИНЬЦЗЯНЬ ӨНДІРІСІНДЕГІ ЖЕТІСПЕЙТІН МИНЕРАЛДЫҚ ЭЛЕМЕНТТЕРДІҢ МӨЛШЕРІ 280
64. Азамат Зұлпықарұлы, Сыдық Даулет. Академия животноводства СУАР КНР. ОСОБЕННОСТИ ШЕРСТНОЙ ПРОДУКТИВНОСТИ ВЕРБЛЮДОВ – БАКТРИАН СИНЬЦЯНСКОЙ ПОПУЛЯЦИИ 282
65. Дуйшекеев О.Д.¹, Кыдырмаев А.К.¹, Шергазиев У.А.² Кыргызский научно-исследовательский институт животноводства и пастбищ¹, Кыргызский Национальный аграрный университет им. К.И.Скрябина², ФИЗИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К РАННЕЙ ОЦЕНКЕ РЕНДИМЕНТА МЯСНОЙ МОЛОЧНЫХ ПОРОД 286
66. Занкина А.С., Буяков Н.П. ФГБОУ ВПО РГМУ-МГУ им. К.А. Тимирязева ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОТРОКАЛ ПРИ ПИЩЕВЫХ И ВЕРМЛЕНИИ КУР РОДИТЕЛЬСКОГО СТАДА ПРОИЩЕРОВ 288
67. Иванов Ю.Г., Дюльвер Г.П., Сидоренко М.С. РГМУ-МГУ им. К.А. Тимирязева РАДИОТЕХНИЧЕСКИЕ СИСТЕМЫ МОНИТОРИНГА ЖИВОТНЫХ НА МОЛОЧНОЙ ФЕРМЕ 290
68. Качыкеев К.С., Несык-Кудыкый кышпы затта М.П. ЖИВАЯ МАССА МОЛОДНЯКА ЧИСТОКРОВНОЙ ВЕРМОНЕНТИНОВАЦІИ В РАЗНЫЕ ПЕРИОДЫ ПОСТНАТАЛЬНОГО ВОЗРАСТА 292
69. Ю.А. Юлдашбаев, ФГБОУ ВПО РГАУ-МСХА им. К.А. Тимирязева М.Г. Лещева, ФГБОУ ВПО СтГАУ. РОЛЬ ОВЦЕВОДСТВА В МЯСНОМ ПОДКОМПЛЕКСЕ РОССИИ 300

IV ТАРАУ. МАЛ АЗЫҒЫ ӨНДІРІСІ ЖӘНЕ ЖАЙЫЛЫМДЫҚ ШАРУАШЫЛЫҒЫ

IV ГЛАВА. КОРМОПРОИЗВОДСТВО И ПАСТБИЩНОЕ ХОЗЯЙСТВО

70. Жазылбеков Н.А., Абжапанов С.К., Алимханов Е.М., Алматова Г. ТОО «Казахский научно-исследовательский институт животноводства и кормопроизводства». СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОРМОВЫХ РАЦИОНОВ ДЛЯ ОПТИМИЗАЦИИ УРОВНЯ ОБМЕННОЙ ЭНЕРГИИ ПРИ КОРМЛЕНИИ ТЕЛОК МЯСНОГО СКОТА 313
71. Сарсембаева А.Ш., Қосаев Ш.П., Айнабаев М.Қ. Қазақ мал шаруашылығы және мал азығы өндірісі ҒЗИ. ЕРКЕКШӨП КОЛЛЕКЦИЯСЫН ҚУАНШЫЛЫҚҚА ТӨЗІМДІ СОРТТАР СЕЛЕКЦИЯСЫНА СҰРЫПТАУ МАҚСАТЫНДА БАҒАЛАУ 317
72. Сисатов Ж., Жақыпова К.Б. «Қазақ мал шаруашылығы және мал азығы өндірісі ҒЗИ».